

Drewnowski, Tadeusz

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1996 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I Językoznawstwa i Historii Literatury : Referaty i streszczenia : Dwie linie polskiej prozy egzystencjalnej [Streszczenie]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 59, 107-108

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

4. SPRAWOZDANIA Z DZIAŁALNOŚCI WYDZIAŁÓW

Wydział I Językoznawstwa i Historii Literatury

Przewodniczący: Zbigniew Sudolski

Sekretarz: Barbara Otwinowska

W roku sprawozdawczym odbyły się następujące posiedzenia naukowe:

15 I - Tadeusz Drewnowski: Dwie linie prozy egzystencjalnej we współczesnej literaturze

26 II - Ewa Rzetelska-Feleszko: Problematyka językowa
- Krzysztof Wrocławski: Problemy samoidentyfikacji narodowej i kulturowo-literackiej Macedończyków

18 III - Joanna Rapacka: Spory o kształt chorwackiej tradycji narodowej. Wokół chorwackiego Panteonu

22 IV - Teresa Kostkiewiczowa: Język a światopogląd.
Najważniejsze motywy słowne w poezji Ignacego Krasickiego

20 V - Kwiryna Handke: O regionalizmach w listach Mickiewicza

17 VI - Paulina Buchwald-Pelcowa: Między prasą drukarską a stosem. O cenzurze w dawnej Polsce

14 X - Alina Nowicka-Jeżowa: Jan Andrzej Morsztyn – poeta europejski

18 XI - Alina Kowalczykowa: Teatr romantyczny w Europie

9 XII - Halina Satkiewicz: Z badań nad ususem językowym dziennikarzy.

Referaty i streszczenia

Tadeusz Drewnowski

DWIE LINIE POLSKIEJ PROZY EGZYSTENCJALNEJ

(Streszczenie)

Powojenna proza egzystencjalna pojawia się – zdaniem referenta – w miejsce prozy psychologicznej, która dominowała w okresie międzywojennym. Wyróżnikiem ówczesnego psychologizmu było specyficzne ujęcie motywacji (M. Głowiński: „Działania, myśli, odczucia bohaterów motywowało

to tylko, co działo się w ich wnętrzu, tam właśnie znajdowała się przyczyna dostateczna wszystkiego co wchodziło w obręb świata powieściowego”). Psychologizm po wojnie nie mógł sprostać ani makroproblematyce wojny i rewolucji (Nałkowska, Breza, A. Rudnicki, Mach), ani jednostkowym sytuacjom krańcowym (Andrzejewski, Zawieyski).

Proza polska po 1956 r. nie tyle nawiązała do modnego po wojnie egzystencjalizmu (źle zresztą widzianego przez marksizm), ile do własnych prekursorów sprzed wojny, zwłaszcza Jarosława Iwaszkiewicza i Witolda Gombrowicza, którzy rozwijają swe założenia w okresie powojennym. Iwaszkiewicz stwarza postaci poprzez wewnętrznie, po Schopenhauerowsku pojęty los człowieka oraz wyglądu świata i etos czasu, postaci, które ujawniają swą istotę przez epifanie. U Gombrowicza Schopenhauerowska również „wola bycia” przybiera postać walki form, tak jednostkowych, jak kulturowych (przy których tworzeniu posługuje się analizą strukturalną, por. „Gombrowicz – filozof”, 1991). Dla egzystencjalizmu Iwaszkiewiczowskiego („Stara cegielnia”, „Młyn nad Lutynią”, „...nad Kamionną”, „Kochankowie z Marony”) charakterystyczna jest nie tyle religijność, co residua religijności. Egzystencjalizm Gombrowiczowski („Ślub”, „Kosmos”, „Pornografia”) jest na wskroś laicki.

Wedle tych kryteriów wyłania i porządkuje autor polską prozę egzystencjalną lat 50. i 60. Na linii Iwaszkiewiczowskiej autor umieszcza nowelistykę Dąbrowskiej („A teraz wypijmy...”, „Gwiazda zaranna”) i Herlinga-Grudzińskiego („Skrzydła ołtarza”, „Drugie przejście”) i prozę Strykowskiego („Głosy w ciemności”, „Imię własne”, „Echo”). Na linii Gombrowiczowskiej lokuje niektóre utwory Andrzejewskiego („Złoty lis”, „Idzie skacząc po górach”) i – w wersji bardziej popularnej – prozę Dygata („Podróż”, „Disneyland”) i Konwickiego („Dziura w niebie”, „Sennik współczesny”, „Wniebowstąpienie”).

W miarę dalszych przemian, jakie następowały w prozie, nurt egzystencjalny rozwijał się u innych też autorów i w innych formach – w sylwach, esseistyce i dziennikach intymnych.